

Analiză // Cât de legitim mai este votul cetățenilor din regiunea transnistreană: Între garanții constituționale și acte penale

Alegători din regiunea transnistreană veniți pe 15 noiembrie să voteze la Varnița. Sursa foto: CIJM/Mădălin Necșuțu

Alegerile prezidențiale din noiembrie 2020 au reaprins în spațiul public discuțiile despre dreptul cetățenilor din stânga Nistrului de a participa la scrutinele organizate de

autoritățile constituționale. Și de această dată, anumite forțe politice de la Chișinău au încercat o infuzie de voturi din raioanele de est ale Republicii Moldova, recurgând la modelul implementat la prezidențialele din 2016 și la parlamentarele din 2019.

Articolul 38 din Constituția Republicii Moldova garantează dreptul la vot în mod egal pentru toții cetățenii săi, inclusiv pentru cei din regiunea separatistă transnistreană, despărțită și aflată sub controlul regimului separatist de la Tiraspol de aproape trei decenii.

„Constituția Republicii Moldova conferă cetățenilor dreptul de a participa la alegeri și nu face excepții. Cetățenii Moldovei, indiferent de locul unde trăiesc, indiferent de limba maternă, identitate sau altă cetățenie, au drepturi egale, inclusiv drepturi politice. De aceea, noi, activiștii pentru drepturile omului, insistăm ca toată lumea să aibă dreptul să voteze”, a declarat directorul Promo-LEX, Ion Manole, în cadrul unui [interviu](#) pentru portalul ucrainean „Evropeiska Pravda”.

Cu toate acestea, pe lângă dreptul la vot al celor din raioanele de est, juristul a relevat o serie de probleme. „Nu trebuie să închidem ochii la problema votului conștient și informat al cetățenilor care locuiesc în stânga Nistrului. Și, desigur, situațiile în care se plătesc voturile sunt inacceptabile. Mulți observatori au susținut că acest lucru a fost înregistrat anul trecut [în cadrul scrutinului parlamentar din februarie 2019] și în anul curent”, a completat el.

Deschiderea celor 42 de secții de vot pentru locuitorii din regiunea transnistreană la scrutinul prezidențial a ridicat semne de întrebare legate de o posibilă încercare de fraudare a alegerilor. Dacă în primul tur au fost prezenți la urne circa 14.000 de alegători din raioanele de est, în cel de-al doilea tur au participat 31.071 de oameni din aceeași

regiune. Dintre aceștia, 85,8% au votat pentru Igor Dodon (26.658 de voturi), iar 14,2% – pentru Maia Sandu (4.413 de sufragii).

Acest fapt este ciudat în contextul în care, pe tot parcursul pandemiei, administrația secesionistă de la Tiraspol a instalat 37 de posturi noi în Zona de Securitate prin care a blocat circulația cetățenilor Republicii Moldova între cele două maluri ale Nistrului. Tiraspolul a obstrucționat libertatea de mișcare în regiune contrar tuturor eforturilor și argumentelor Chișinăului și ale observatorilor internaționali. Cu toate acestea, în perioada electorală, regimul de la Tiraspol s-a arătat destul de deschis pentru a facilita participarea cetățenilor Republicii Moldova din stânga Nistrului la alegerile prezidențiale.

„Ei [regimul de la Tiraspol] permit aplicarea unor scheme transnistrene la care s-a recurs mai întâi la prezidențialele din noiembrie 2016. Aceleași scheme au fost folosite cu precădere la scrutinul legislativ din februarie 2019”, a observat analistul politic Ion Tăbârță înainte de al doilea tur.

Cu toate acestea, în ajunul primului tur al alegerilor prezidențiale, administrația secesionistă de la Tiraspol a anunțat că va ridica restricțiile de circulație, fapt ce a alimentat și mai mult speculațiile despre anumite înțelegeri pe sub masă cu autoritățile de la Chișinău și cu principalul partid de la putere, cel al socialiștilor.

Trebuie spus că schimbarea comportamentului Tiraspolului a survenit după întâlnirea din 28 iulie 2020 la Condrița dintre Igor Dodon și liderul de la Tiraspol, Vadim Krasnoselski. Acesta din urmă a fost gratulat de către fostul președinte Dodon cu apelativul „președinte”, fapt ce a creat o reacție puternică în societate. A fost pentru prima dată în trecutul recent al Republicii Moldova, când un șef de stat de la Chișinău numește un lider separatist de la Tiraspol drept

„președinte”.

Unul dintre cele mai fierbinți puncte ale celor două tururi de scrutin a fost în localitatea Varnița din apropierea Tighinei. Autobuzele și autoturismele cu numere transnistrene au început să vină la Varnița de la primele ore ale dimineții. Vehiculele transportau oameni din Tiraspol și Tighina pentru participa la votare pe 15 noiembrie, la fel cum s-a întâmplat în primul tur al alegerilor din 1 noiembrie 2020.

Totul s-a desfășurat într-un mod organizat. S-a folosit metoda sporirii ratei de frecvență a autobuzelor, în special cel cu numărul 7, de pe ruta Tiraspol–Varnița. Autobuzele aveau 25 de locuri pe scaun și cinci în picioare. Astfel, totul a fost camuflat într-un banal transport comun.

„În funcție de modul în care vor evolua lucrurile, vom acționa ca poliția să intervină și să oprească acest transport ilicit de pasageri. Înțelegem acest truc. Sunt aduși cu autobuzul pentru a arăta legal. În primul tur, transportul s-a efectuat cu mașini personale, iar acum observăm că aceștia [organizatorii] folosesc transportul public”, a declarat deputatul PAS, Lilian Carp, pentru Euronews.

Autobuz pe ruble

Cu toate acestea, autobuzele au circulat mult mai des. În loc de circa 45 de minute, așa cum obișnuia autobuzul de pe ruta 7, în cel de-al doilea tur, pe 15 noiembrie, autobuzele au circulat o dată la 7 minute. Mașinile mici făceau curse regulate.

„Li se dau câte 400 de ruble transnistrene. Șoferului care îi transportă i se oferă 250 de ruble pentru fiecare călătorie. Soțului meu, șofer, i s-a oferit 250 de ruble pentru că are opt locuri pentru transportul oamenilor”, a spus o femeie, Ana, în vârstă de 50 de ani.

Cu toate acestea, fluxului mare de autobuze și mașini i s-a opus localnicii. În marea lor majoritate, veterani ai Războiului de pe Nistru. Ajunși acum la vârsta bătrâneții, ei au afirmat că nu le-a mai rămas decât mândria și demnitatea. Pe 15 noiembrie, au simțit că onoarea le este călcată în picioare și au acuzat forțele de ordine de subordonare politică și de faptul că închid ochii la ilegalitățile comise de transnistreni.

„Nu vrem ca cei din stânga Nistrului să ne fure viitorul. Am venit aici să oprim aceste ilegalități”, a declarat economistul și veteranul Războiului de pe Nistru din 1992, Valentin.

În primul tur, locuitorii din stânga Nistrului care dețin și cetățenia moldovenească au votat în proporție de 75% pentru președintele în funcție, Igor Dodon.

Majoritatea celor din stânga Nistrului sunt alegători tradiționali de stânga, mulți cu viziuni pro-Kremlin. În condițiile în care au existat suspiciuni rezonabile legate de implicații pecuniare pentru a-și da votul pentru un anumit candidat, veteranii au decis de această dată să obstrucționeze intrarea masivă a votanților din stânga Nistrului în localitatea lor.

O parte dintre cei care au venit pe 15 noiembrie la Varnița nici nu au știut pentru ce au venit. „Am venit să votez pentru deputați”, a declarat o femeie de 70 de ani pentru [Euronews](#). Când i s-a spus că sunt alegeri prezidențiale, s-a corectat.

„De fapt, să votez președintele. Care dintre ei? Asta e treaba mea”, a argumentat ea nervoasă.

Revolta veteranilor

Experții politici de la Chișinău au atras în repetate rânduri atenția asupra faptului că spațiul informațional transnistrean este unul eclectic. Astfel, candidații la Președinția

Republicii Moldova nu au reușit să își facă campanii sau să își prezinte programele electorale pe malul stâng al râului Nistru în regiunea secesionistă.

Satul Varnița a fost scena unor lupte intense în 1992, iar veteranii moldoveni care au luptat atunci sunt nemulțumiți. Ei spun că cei de pe malul stâng al Nistrului vin astăzi să voteze în masă, neinformați și în schimbul banilor.

„Controlăm situația acestor transporturi organizate. Permiteți trecerea transportului rutier, dar monitorizăm câți oameni sunt și câți merg la vot. Notăm numerele de la mașini astfel încât să nu treacă de mai multe ori și să facă transporturi regulate. Dacă o mașină vine a doua oară, poliția va trebui să deschidă o anchetă”, a declarat veteranul Dumitru Urâtu.

„Votul este cumpărat. Cei din stânga Nistrului trebuie să își fotografieze buletinul de vot pentru a-și dovedi votul, după care primesc banii promiși de la organizatorii acestor transporturi”, a spus Vasile, un alt veteran și localnic din satul Varnița.

Pentru a da un semnal de încurajare, mai mulți deputați ai socialiștilor s-au deplasat la fața locului. Deputații PSRM Nicolae Pascaru și Corneliu Furculiță au încercat să calmeze spiritele localnicilor, dar nu au făcut altceva decât să tensioneze situația.

Parlamentarul Furculiță a fost implicat în 2016 în „dosarul Bahamas”. Reporterii RISE Moldova au scris că Exclusiv Media, compania acestuia, a primit 1,5 milioane de euro din Rusia printr-un offshore din Bahamas. Bani ar fi fost folosiți apoi pentru finanțarea campaniei electorale a lui Igor Dodon în 2016.

„Toată lumea are dreptul să voteze. Poate că cineva este deranjat de acest lucru și nu este de acord cu alegerea lor [alegătorii transnistreni]”, a spus Furculiță.

Întrebat cum să explice faptul că unii oameni nu știu la ce fel de alegeri au venit duminică, unii crezând că vin să aleagă deputații, Furculița a spus: „Unii oameni nu știu foarte bine cum să se exprime”. „În linii mari, toată lumea este conștientă de ceea ce face și unde vine, de unde vine și ce face”, a răspuns Furculița pentru Euronews.

La scurt timp după ce deputații socialiști Corneliu Furculița și Nicolae Pascaru au ajuns la Varnița, la fața locului a apărut și deputatul din Duma de Stat a Rusiei, Artiom Turov.

„Vom monitoriza ceea ce se întâmplă aici și, dacă vom constata încălcări ale legii, vom raporta ca atare”, a declarat deputatul rus.

Situația a escaladat către prânz. Veteranii de la fața locului au blocat drumul dinspre așa-numita vamă regiunea transnistreană și urnele de votare amenajate în incinta Liceului Teoretic din localitate.

Forțele speciale au intervenit la fața locului și au avut loc mici încăierări cu protestatarii. În jurul prânzului, sute de oameni au format patru cozi de aproximativ 50 de metri fiecare în fața celor patru secții de votare din Varnița. Transnistrenii au putut vota în incinta Liceului Teoretic Varnița în secția de votare 37/10 într-un mediu calm.

„Nu am avut incidente aici. Totul a fost liniștit. Procedura merge normal. Numărul alegătorilor este mult mai mare în comparație cu primul tur de 1 noiembrie”, a declarat președintele secției de votare, Silvia Belibova, pentru Euronews.

Nouă observatori au monitorizat procesul electoral în secțiunea condusă de Silvia Belibova.

Dezbateri privind dreptul la vot al locuitorilor din stânga Nistrului

În ultimii ani, societatea din Republica Moldova s-a divizat și mai mult pe ideea legitimității votului locuitorilor din regiunea transnistreană. Pe de o parte, există păreri cum că aceștia au drepturi egale garantate de Constituția Republicii Moldova, ca orice alt cetățean. Pe de cealaltă parte, există un curent care neagă dreptul acestora la vot pe motiv că un vot grevat pecuniar nu este unul liber, ci unul interesat. Dacă acesta poate influența rezultatul final, lucrurile sunt și mai grave.

Am stat de vorbă cu mai mulți analiști pentru a afla părerea lor despre cum ar trebui să ne raportăm mai bine la această problemă tot mai aprinsă în ultima vreme.

„Dacă este să vorbim despre cetățenii care vin benevol întotdeauna la alegeri, vorbim aici de circa 3.000–5.000 de oameni. Sunt cetățeni ai R. Moldova care simt necesitatea să participe la viața politică a țării. Și acest lucru este apreciabil când ei vin neaduși de nimeni. Apropo, majoritatea dintre ei votau partidele proeuropene”, a declarat Valeriu Pașa, membru al comunității WatchDog, care monitorizează principalele evenimente politice de la Chișinău.

Dar, în opinia sa, începând de la prezidențialele din 2016, se înregistrează mai curând fenomenul de cumpărare a voturilor.

„Oamenii sunt constrânși prin instrumentele administrative ale regimului neconstituțional de la Tiraspol, de agenții economici de acolo, prin înțelegeri tenebre între șefii de la Chișinău și cei de la Tiraspol. Cu aprobare, evident de la Moscova, se cumpără voturi”, a spus el.

WatchDog a dat publicității, pe 19 octombrie, rezultatele unui [sondaj](#) comandat companiei CBS Axxa în care se arată că 41,4% din moldoveni cred că transnistrenii vin să voteze doar pentru a primi bani.

„Oamenii sunt forțați și mituiți să vină să voteze. Și avem o cumpărare masivă de voturi. Asta e fraudarea alegerilor,

altfel nu poți să îi spui. Și dacă este să aduci mulți oameni cu care să fraudezi alegerile, ai nevoie și de cele 42 de secții”, mai spune el.

Rapoartele Promo-LEX au indicat în repetate rânduri tentative de fraudă prin mituirea alegătorilor din raioanele de est. Votanți aduși organizat au fost surprinși discutând despre sumele ce urmau să le primească ca recompensă, potrivit echipei de monitorizare Promo-LEX.

„Regiunea transnistreană nu a votat întotdeauna la fel de activ ca acum. Dimpotrivă, în trecut, au fost create obstacole pentru cei care doreau să meargă la alegerile din Republica Moldova. Dar, în ciuda acestui fapt, în toți acești ani, au existat oameni care au considerat o datorie a lor să voteze. La alegerile precedente, organizate de autoritățile constituționale, participau de fiecare dată circa 5.000–6.000 de alegători din stânga Nistrului, care veneau în ciuda tuturor obstacolelor impuse/create de administrația locală”, a declarat Ion Manole.

Acesta a adăugat că acum numărul alegătorilor a crescut spontan, iar motivația lor s-a schimbat.

„Au fost totuși numeroase cazuri înregistrate de corupere a votului și de transportare organizată a alegătorilor la secțiile de votare. Aceste situații sunt destul de îngrijorătoare și necesită măsuri imediate. Sunt necesare măsurile de prevenire întrucât această practică ar putea să fie folosită la scară largă la scrutinele viitoare, inclusiv în alte regiuni ale Republicii Moldova”, a adăugat avocatul pentru drepturile omului.

Pe de altă parte, analistul politic Ion Tăbârță a explicat că locuitorii din stânga Nistrului sunt cetățeni ai statului, dar ei sunt în afara câmpului politic al Republicii Moldova.

„Oamenii nu sunt informați. Noi am avut un număr de câteva mii conectate la R. Moldova și veneau din proprie inițiativă, dar

acum e clar. Oamenii sunt aduși cu curse speciale. Ei nu sunt informați, ei nu au participat la campania electorală. Lor li se plătește și li se spune cu cine să voteze. E vorba de fraudarea votului în cazul dat sau viciere de rezultat”, concluzionat analistul.

Articolul este elaborat în cadrul proiectului „Promovarea Drepturilor Omului în Transnistria”, implementat de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar oferit de National Endowment for Democracy.